

کودک آزاری، انواع و مجازات آن در قانون

دوران کودکی مهم‌ترین دوره زندگی انسان است، دوره‌ای که در آن بخش عمده رشد و تکامل جسمی و روانی انسان شکل می‌گیرد و هرگونه غفلت در این دوره، پیامدهای جبران‌ناپذیری برای فرد به‌همراه خواهد داشت. در سال‌های اخیر جنبه‌های روحی و روانی کودکان نیز در کنار جنبه‌های جسمی آنان مورد توجه قرار گرفته است، به‌طوری‌که جرم‌انگاری آسیب به کودکان با عنوان کودک آزاری شناخته می‌شود و در قانون مدنی برای آن مجازات تعیین شده است. در این مطلب توضیح می‌دهیم کودک آزاری چیست و چه مجازاتی برای آن تعیین شده است.

کودک آزاری چیست؟

مطابق با تعریف سازمان بهداشت جهانی، کودک آزاری عبارت است از آسیب یا تهدید جسم، روان، سعادت، رفاه و بهزیستی کودک به دست والدین یا افرادی که نسبت به او مسئول هستند. در اصطلاح متخصصین، هرگونه آسیب جسمی، روانی، سوءاستفاده جنسی یا بهره‌کشی و عدم رسیدگی به نیازهای انسانی افراد زیر ۱۸ سال توسط افراد دیگر، کودک‌آزاری تلقی می‌شود. به‌طور کلی، هر رفتاری که سلامت روانی، جسمی و رشد کودک را چه به‌صورت بالقوه و چه بالفعل به خطر بیندازد، کودک آزاری نامیده می‌شود.

انواع کودک آزاری

غالباً کودک‌آزاری در قالب آزار جنسی به ذهن متبادر می‌شود، در حالی‌که کودک‌آزاری انواع مختلفی دارد و امور گسترده‌ای وجود دارند که می‌توانند به سلامت جسمی و روانی کودک آسیب وارد کنند. کودک آزاری به چهار دسته تقسیم می‌شود:

۱- کودک آزاری جسمی

کودک آزاری جسمی می‌تواند طیف گسترده‌ای از اعمال را، از تنبیه ساده گرفته تا آسیب‌های جسمی شدید منجر به مرگ، در بر گیرد.

۲- کودک آزاری روانی (عاطفی)

کودک آزاری روانی، علائم مشهودی روی بدن باقی نمی‌گذارد اما ممکن است که تاثیراتی حتی آسیب‌زاتر از کودک آزاری جسمی بر سلامت کودک باقی بگذارد؛ مواردی از قبیل سرزنش، تحقیر، طرد کردن، ایجاد ترس و نگهداری دور از خانواده، همگی جزو کودک آزاری عاطفی به حساب می‌آیند.

۳- غفلت (مسامحه)

بی توجهی و نادیده گرفتن نیازهای اساسی کودک؛ مثل بی توجهی به ظاهر، بی توجهی به نیازهای روانی یا عدم توجه به کودکانی که نیازهای خاص دارند، موجب می شود تا این آزارها در آینده بر شخصیت کودک تاثیرگذار باشند.

۴- کودک آزاری جنسی

در نهایت کودک آزاری جنسی که مهم ترین نوع کودک آزاری محسوب می شود، تقریباً می تواند بخش هایی از همه آسیب ها را در بر گیرد. دقت داشته باشید که در کودک آزاری جنسی، لزوماً نیازی به لمس بدن کودک توسط بزرگسال نیست؛ بلکه کودکان از مسائلی آسیب می بینند که شاید برای بزرگسالان آسیب محسوب نشوند، به طور مثال، دیدن صحنه ای مستهجن می تواند برای کودک آزاردهنده باشد و نوعی آزار جنسی به حساب بیاید، در حالی که برای بزرگسال چنین تاثیری ندارد.

با توجه به این دسته بندی، به طور کلی از هر چهار بزرگسال، یک نفر مورد یکی از انواع کودک آزاری قرار گرفته است.

مجازات کودک آزاری در قوانین کشورها

در بسیاری از کشورها، قانون گذاری گسترده ای در زمینه حمایت از کودکان صورت گرفته است. برای مثال طبق قانونی که از سال ۱۹۶۹ میلادی در آلمان به اجرا گذاشته شده است، کودک آزارانی که بیش از ۲۵ سال سن داشته باشند، در صورت موافقت کمیسیون پزشکی با استفاده از دارو عقیم می شوند، یا اسپانیا قانونی را تصویب کرده است که طی آن نه تنها مجازات افراد متهم به کودک آزاری و سوءاستفاده جنسی از کودکان و نوجوانان، به طور قابل ملاحظه ای افزایش یافته است، بلکه این افراد پس از طی دوران محکومیت خود، به مدت ۲۰ سال تحت نظر قرار خواهند گرفت تا در آینده به استخدام هیچ یک از نهادهای مربوط به کودکان و نوجوانان درنیایند.

مجازات کودک آزاری در قوانین ایران

نخستین قانونی که در حمایت از کودکان مورد تصویب قرار گرفت، قانون حمایت از کودکان در سال ۱۳۳۸ بود که در زمان خود تحول بزرگی محسوب می شد. اما پس از آن تا سال ۱۳۸۱ هیچ گونه قانونی در خصوص امور مربوط به کودکان مورد تصویب قرار نگرفت. روبه رو شدن جامعه با تعدد این جرایم علیه کودکان سبب شد تا در سال ۸۱ قانون حمایت از کودکان و نوجوانان تصویب شود.

این قانون کلیه افراد زیر ۱۸ سال تمام را تحت پوشش قرار می‌دهد و مطابق با ماده ۲ این قانون، هر نوع اذیت و آزار کودکان و نوجوانان که موجب وارد آمدن صدمات جسمانی یا روانی و اخلاقی به آنها شود و سلامت جسم یا روان آنان را به خطر بیندازد، ممنوع است. این قانون در جهت حمایت کامل از کودک، برای نخستین بار در مورد صدمات روانی سخن به میان آورده است.

تا پیش از سال ۸۱، کودک آزاری از جرایم خصوصی شناخته می‌شد و فقط اولیای قانونی حق داشتند در صورت رخ دادن کودک آزاری شکایت کنند اما پس از تصویب قانون جدید در سال ۸۱، کودک آزاری از جرایم عمومی به حساب می‌آید و دیگر نیاز به شاکی خصوصی ندارد. یعنی هرکسی می‌تواند به محض مشاهده و آگاهی از کودک آزاری آن را گزارش دهد و دادستان هم به‌عنوان مدعی‌العموم باید موضوع را راسا پیگیری کند.

مطابق با ماده ۲ این قانون، هرگونه خرید و فروش و بهره‌کشی و به‌کارگیری کودکان به‌منظور ارتکاب اعمال خلاف از قبیل قاچاق جرم است و این ماده مجازات شش ماه تا یک سال زندان یا جزای نقدی از ده میلیون ریال تا بیست میلیون ریال را برای آن تعیین کرده است. ماده ۴، هرگونه صدمه و اذیت و شکنجه جسمی و روحی کودکان و نادیده گرفتن عمدی سلامت و بهداشت روانی و جسمی و ممانعت از تحصیل آنان را ممنوع اعلام کرده است و برای مرتکب آن سه ماه و یک روز تا شش ماه حبس یا ده میلیون ریال جزای نقدی تعیین کرده است.

در نهایت مطابق با ماده ۶ این قانون، کلیه افراد و موسسات و مراکزی که به‌نحوی مسئولیت نگهداری و سرپرستی کودکان را برعهده دارند، مکلفند تا به‌محض مشاهده موارد کودک آزاری مراتب را جهت پیگرد قانونی مرتکب و اتخاذ تصمیم مقتضی به مقامات صالح قضایی اعلام کنند و در صورت عدم انجام این تکلیف، مجازات آنها حبس تا شش ماه یا پرداخت جزای نقدی تا ۵ میلیون ریال خواهد بود.

ماده ۴ اصلی‌ترین ماده این قانون است که در عبارتی بسیار کلی، مجموعه‌ای از رفتارها را که موجب آزار کودک می‌شوند (اعم از جسمی و روانی) جرم تلقی کرده و برای آن مجازات حبس حداکثر تا شش ماه یا جزای نقدی ده میلیون ریالی تعیین کرده است.

مسئله اگر مجرم مرتکب رفتارهایی همچون قتل، آسیب جسمی، تجاوز و... شود به مجازات اصلی این جرایم اعم از اعدام، قصاص و... که در مواد عمومی قانون مجازات اسلامی مورد اشاره قرار گرفته‌اند محکوم خواهد شد.

مجلس ایران در مصوبه‌ای برای والدینی که به‌دلیل بی‌توجهی و سهل‌انگاری منجر به فوت یا جراحات فرزندانشان شوند مجازات تعیین کرده است.

در ماده ۹ لایحه حمایت از اطفال و نوجوانان مقرر شده:

هرگاه بی‌توجهی و سهل‌انگاری والدین منجر به نتایج موضوع این ماده (فوت طفل یا نوجوان، فقدان یکی از حواس و یا منافع، قتل، نقص یا از کار افتادگی عضو، زوال عقل یا بروز بیماری صعب‌العلاج یا دائمی جسمی یا روانی و یا ایجاد جراحت از نوع جائفه یا بالاتر، نقصان یکی از حواس یا منافع، شکستگی استخوان یا دیگر اعضا، و یا بروز بیماری روانی، آزار جنسی یا عاطفی) شود، حسب مورد به مجازات تا حداقل مندرج در بندهای قبل، (حبس درجه ۸، ۷، ۶، ۵) محکوم می‌شوند به استثنای بندت (جراحت سر و صورت و یا گردن) که در این مورد دیه پرداخت می‌شود.

در قانون مجازات اسلامی مجازات درجه ۵ عبارت است از حبس بیش از دو تا پنج سال، جزای نقدی بیش از هشتاد میلیون ریال تا یکصد و هشتاد میلیون ریال.

محرومیت از حقوق اجتماعی بیش از پنج تا پانزده سال.

ممنوعیت دائم از یک یا چند فعالیت شغلی یا اجتماعی برای اشخاص حقوقی.

ممنوعیت دائم از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه برای اشخاص حقوقی همچنین بر اساس این قانون حبس درجه ۶ نیز عبارت است از، حبس بیش از شش ماه تا دو سال، جزای نقدی بیش از بیست میلیون ریال تا هشتاد میلیون ریال.

شلاق از ۳۱ تا ۷۴ ضربه و تا ۹۹ ضربه در جرائم منافی عفت، محرومیت از حقوق اجتماعی بیش از شش ماه تا پنج سال، انتشار حکم قطعی در رسانه‌ها، ممنوعیت از یک یا چند فعالیت شغلی یا اجتماعی برای اشخاص حقوقی حداکثر تا مدت پنج سال.

ممنوعیت از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه برای اشخاص حقوقی حداکثر تا مدت پنج سال.

ممنوعیت از اصدار برخی از اسناد تجاری توسط اشخاص حقوقی حداکثر تا مدت پنج سال همچنین مجازات درجه ۷ عبارت است از: حبس از ۹۱ روز تا شش ماه، جزای نقدی بیش از ده میلیون ریال تا بیست میلیون ریال، شلاق از ۱۱ تا ۳۰ ضربه، محرومیت از حقوق اجتماعی تا شش ماه بر اساس قانون مجازات اسلامی مجازات درجه ۸ عبارت است از حبس تا سه ماه، جزای نقدی تا ده میلیون ریال، شلاق تا ۱۰ ضربه.